

Statistisk analys

Ingeborg Amnéus
Avdelningen för statistik och analys

08-563 088 09
ingeborg.amneus@hsv.se
www.hsv.se

2008-06-03 2008/6

Färre nybörjare på lärarutbildningen hösten 2007

Höstterminen 2007 började drygt 9 300 studenter att studera till lärare på universitet och högskolor runt om i landet. Det är en minskning med 3,5 procent jämfört med föregående hösttermin, och en fortsättning på den nedåtgående trend som pågått sedan 2003.

Lärarutbildningen är den enskilt största högskoleutbildningen med mer än 40 000 registrerade studenter. Den är också spridd över i stort sett hela landet. De senaste åren har dock antalet nybörjare på lärarutbildningen minskat, och minskningen fortsatte alltså även under hösten 2007. Om denna utveckling fortsätter återstår att se, men tydligt är att studenternas intresse för lärarutbildningen, mätt i antal förstahandssökande, också minskar. Jämfört med föregående hösttermin minskade antalet förstahandssökande till lärarexamensprogram hösten 2008 med 16 procent. (Se Högskoleverkets analys *Antalet sökande till högre utbildning ökar*, nummer 2008/5.)

Arbetsmarknaden ser olika ut för olika lärarkategorier

Idag arbetar drygt 200 000 utbildade lärare i förskola, fritidshem, grundskola och gymnasium. Dessutom finns cirka 15 000 tillsvidareanställda förskollärare, fritidspedagoger och lärare utan pedagogisk examen.¹ Det totala årliga tillskottet av nyutexaminerade lärare har de senaste läsåren varit omkring 9 000. För dessa nyutbildade ser arbetsmarknaden olika ut beroende på vilken skolform de är inriktade mot. Enligt de prognoser som Högskoleverket tidigare har presenterat kommer den brist som idag finns på lärare i förskola och fritidshem att bestå, medan det beräknas bli ett visst överskott på lärare i grundskolan och gymnasiet. (Se vidare Högskoleverkets rapport *Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden*, 2008:2). Behovet av utbildning och vidareutbildning av lärare kan dessutom komma att öka, beroende på vilka förändringar som blir med anledning av den nyligen presenterade utredningen om legitimation för lärare (*Legitimation och skärpta behörighetsregler*, SOU 2008:52).

Numera är nästan alla lärarstudenter registrerade på den nya lärarutbildningen som infördes 2001. Endast ett femtiotal studenter är fortfarande registrerade på något av de äldre lärarprogrammen.

¹ Skolverkets rapport *Lärare inom förskola, skola och vuxenutbildning*, 2007-06-15

Män inriktar sig mot undervisning av äldre elever

Studenterna som börjar på lärarutbildningen söker till olika ingångar på utbildningen. Många av ingångarna är inriktade mot flera områden. Av de 9 300 studenter som för första gången började på en lärarutbildning hösten 2007 valde 51 procent en inriktning mot tidigare år, 44 procent en inriktning mot senare år och 5 procent en öppen inriktning eller en inriktning mot både tidigare och senare år.²

Lärarutbildningen är en av de högskoleutbildningar som har mest ojämn könsfördelning, och har så varit under lång tid. Av nybörjarna höstterminen 2007 var 76 procent kvinnor och 24 procent män. De senaste tio åren har andelen män legat mellan 24 och 29 procent.

De män som börjar på lärarutbildningen väljer oftast att utbilda sig till lärare i grundskolans senare år och gymnasieskolan. Hösten 2007 började tre fjärdedelar av männen på en inriktning mot grundskolans senare år och gymnasiet. Endast en femtedel av männen började på en inriktning mot förskola, fritidshem eller grundskolans tidigare år. Det innebär att av de 2 400 män som började på lärarutbildning denna termin var bara knappt 500 inriktade mot att undervisa yngre elever. Bland kvinnorna började däremot en majoritet på inriktningar mot tidigare år.

Nybörjare på lärarutbildningen hösten 2007, per inriktning

Inriktning på utbildningen	Kvinnor	Män	Totalt
Tidigare år	62 %	20 %	51 %
<i>varav innehåller förskola</i>	52 %	15 %	42 %
Senare år	34 %	73 %	44 %
Övrigt	4 %	7 %	5 %
Summa	100 %	100 %	100 %
Antal studenter	6 934	2 410	9 344

Observera att inriktningar som innehåller förskola är en delmängd av inriktningar mot tidigare år.

Samhällsorienterande ämnen vanligast

Förutom inriktningen mot åldersgrupp i skolan inriktar sig studenterna också mot olika ämnen. Bland studenter som utbildar sig till lärare i förskola, fritidshem och grundskolans tidigare år är det vanligast att studenterna fördjupar sig i pedagogik och barn- och ungdomsvetenskap eller läser breda block av matematik, naturvetenskap, samhällskunskap och svenska.

Däremot har många som studerar för att bli lärare i grundskolans senare år och gymnasiet en tydlig ämnesinriktning. Eftersom högskolorna hanterar uppgifter om nybörjarnas ämnesinriktning på olika sätt, är det svårt att säga något om ämnesinriktning bland nybörjarna. En mer tillförlitlig indikator på studenternas ämnesinriktning får man istället om man undersöker vilka ämnen studenterna verkligen har läst under sina tre

² Som tidigare år räknas förskola, fritidshem och grundskolans tidigare år. Som senare år räknas grundskolans senare år och gymnasieskolan. Inom så kallade öppna inriktningar väljer studenten inriktning efter en eller ett par terminers studier.

första terminer. Uppgift om ämnesinriktning kan på det viset redovisas för studenter som började på lärarutbildningen hösten 2006 eller tidigare.

Studier i ett ämne betraktas som en ämnesinriktning om studenten har varit registrerad för minst 31 högskolepoäng inom det ämnet. Eftersom så få av de studenter som började hösten 2006 har hunnit fördjupa sig tillräckligt i ett ämne, redovisas här de sammanlagda uppgifterna för nybörjare på inriktningar mot senare år hösten 2005 och hösten 2006. Bland dessa studenter finns uppgift om ämnesinriktning för ungefär 60 procent.

Allra vanligast är att studenterna är inriktade mot samhällsvetenskapliga ämnen, följt av svenskämnet. Det är dock vissa skillnader i ämnesinriktning mellan kvinnor och män. Bland männen var samhällsorienterande ämnen klart vanligast, följt av idrott och hälsa samt matematik. Bland kvinnorna var däremot svenskämnet den vanligaste ämnesinriktningen, med samhällsorienterande ämnen som tvåa.

Ämnesinriktning bland nybörjare hösten 2005 och hösten 2006, inriktade mot grundskolans senare år och gymnasieskolan

	Kvinnor	Män	Totalt
Samhällsorienterande ämnen	18 %	29 %	23 %
Svenska	26 %	11 %	20 %
Praktisk-estetiska ämnen	14 %	12 %	13 %
Engelska	15 %	9 %	12 %
Matematik	10 %	14 %	12 %
Idrott och hälsa	8 %	16 %	11 %
Naturorienterande ämnen	5 %	6 %	5 %
Moderna språk, ej engelska	4 %	1 %	3 %
Medieämnen	1 %	1 %	1 %
Summa	100 %	100 %	100 %
Antal studenter	2 805	2 016	4 821

Anmärkning: Ämnesinriktning kan anges för ungefär 60 procent av studenterna med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasiet. Ett hundratal studenter förekommer på två olika ämnesinriktningar och är därmed räknade två gånger.

En tredjedel avbryter sina lärarstudier

Den nya lärarutbildningen har ännu pågått för kort tid för att man ska kunna dra några större slutsatser om genomströmning. Höstterminen 2007 var det sex år sedan den första årskullen, de som började hösten 2001, inledde sina lärarstudier. Det är förvisso tillräckligt med tid för att hinna slutföra även de längre lärarutbildningarna, om studenten genomför utbildningen på den stipulerade tiden. Men studieuppehåll, deltidstudier, föräldraledighet m.m. innebär att studietiderna ofta förlängs. Därför bör man mäta genomströmning med ganska god marginal.

Andelen examinerade är alltså inte i dagsläget ett tillförlitligt mått för att mäta genomströmningen i den nya lärarutbildningen. Ett annat angreppssätt för att mäta

samma fenomen är istället att räkna de studenter som sannolikt har lämnat lärarutbildningen utan att slutföra den. Studenter som varken har tagit en examen eller har varit registrerade på lärarutbildningen under någon av de tre senaste terminerna antas i det följande ha avbrutit sina lärarstudier.

Av dem som började sina studier läsåret 2001/02 – det vill säga den första nybörjarkullen på den nya lärarutbildningen – hade 56 procent av nybörjarna tagit en lärarexamen till och med hösten 2007. Ytterligare 9 procent var fortfarande registrerade på ett lärarutbildningsprogram någon av de tre senaste terminerna. Det innebär att återstående 35 procent av nybörjarna har lämnat utbildningen utan examen.³

Det är en betydligt större andel av männen än av kvinnorna som inte fullföljer utbildningen. Bland männen har hälften av dem som började på utbildningen 2001/02 lämnat utbildningen utan examen, medan det bland kvinnorna är en tredjedel som inte slutfört utbildningen. Till viss del hänger det ihop med att männen framför allt börjar på inriktningar mot senare år. Det är nämligen mycket vanligare att nybörjare på inriktningar mot senare år avbryter sina lärarstudier än att nybörjare på inriktningar mot tidigare år gör det. Bland dem som började på inriktningar mot senare år har 45 procent lämnat utbildningen utan att slutföra den. Det kan jämföras med nybörjarna på inriktningar mot tidigare år där 27 procent har avbrutit sina studier. Men även om man tar hänsyn till studenternas inriktning är det en större andel av männen än av kvinnorna som avbryter lärarstudierna.

Nybörjare på lärarutbildningen 2001/02 som varken har tagit examen eller varit registrerade på lärarutbildningen från och med hösten 2006

Inriktning på utbildningen	Män	Kvinnor	Totalt
Tidigare år	45 %	25 %	27 %
Senare år	52 %	41 %	45 %
Övriga inriktningar	49 %	33 %	37 %
Samtliga inriktningar	50 %	31 %	35 %

Av dem som avbröt sina studier gjorde 32 procent det efter sitt första läsår. De personer som lämnade lärarutbildningen efter så kort tid har antagligen av olika orsaker upplevt att de gjort ett felval. En så stor andel som 41 procent lämnade dock lärarutbildningen utan examen efter att ha varit registrerade på utbildningen i

³ Några jämförande uppgifter om andra högskoleutbildningar har inte tagits fram. Men uppföljningar som gjorts över en längre tidsperiod – och som beskriver hur stor andel av nybörjarna som tagit examen efter ett visst antal år – visar på att (de gamla) lärarutbildningarna hade ungefär samma genomströmning som tekniska utbildningar, men lägre genomströmning än vårdutbildningar där legitimation krävs för att få utöva yrket. Det var dessutom, på samma sätt som indikeras för den nuvarande lärarutbildningen, stora skillnader mellan olika läroinriktningar. Utbildningarna till förskollärare, fritidspedagog och grundskollärare 1–7 hade hög genomströmning, medan genomströmningen var betydligt lägre på utbildningarna till grundskollärare 4–9 och gymnasielärare.

fyra läsår eller mer. Det är troligt att många av dessa bara har enstaka poäng kvar till en examen, eller att de rent av har fullgjort de poäng som krävs för examen, men ändå inte tagit ut någon. Det är inga större skillnader mellan män och kvinnor i detta avseende.

Nyborjare på lärarexamensprogram höstterminen 2007, per inriktning och per beställande högskola

	Tidigare år	varav förskola	Senare år	Övrigt	Totalt
Uppsala universitet	183	118	234	21	438
Lunds universitet			45		45
Göteborgs universitet	310	309	299	107	716
Stockholms universitet			175		175
Umeå universitet	193	132	226	2	421
Linköpings universitet	260	246	411		671
Kungl. Tekniska högskolan			52		52
Luleå tekniska universitet	132	72	109	16	257
Karlstads universitet	330	250	294	3	627
Mittuniversitet	73	69	40		113
Växjö universitet	320	215	239		559
Örebro universitet	74	55	167	106	347
Högskolan i Jönköping	277	179	127		404
Högskolan i Kalmar	126	126	103		229
Malmö högskola	604	540	423		1 027
Mälardalens högskola	107	107	78		185
Gymnastik- o. idrottshögsk.			65		65
Högskolan i Borås	293	216	33		326
Högskolan Dalarna	72	66	100	26	198
Högskolan i Gävle	175	132	87	29	291
Högskolan Halmstad	77	77	108		185
Högskolan Kristianstad	202	169	102		304
Högskolan i Skövde	74	74	25	9	108
Högskolan Väst	150	113	40		190
Lärarhögskolan i Stockholm	599	571	440	88	1 127
Södertörns högskola	141	125	65		206
Konstfack			42		42
Kungl. Musikhögskolan				36	36
Totalt	4 772	3 961	4 129	443	9 344

Anmärkning Inriktningar mot förskola avser alla inriktningar som innehåller inriktning mot förskola. Till stor del består de av inriktningar mot förskola och grundskolans tidigare år. Inriktningar mot förskola är en delmängd av inriktningar mot tidigare år.